

ELŐSZÓ

A mondatokkal kapcsolatosan két munkafüzetet terveztem: az elsőben a mondat fogalmával, fajtáival ismerkedünk, az egyszerű mondatot vesszük górcső alá, a másodikban pedig az összetett és többszörösen összetett mondatokat elemezzük.

Eddig a szakirodalom elsősorban klasszikus költőink, íróink mondatait használta fel gyakorlásra, ami egyrészt rendkívül értékes, másrészt viszont a figyelem egy részét lekötötte magának a mondatnak a megértése, tehát a diák nem koncentrálni tudott a mondat szerkezetére.

Mivel több évtizede és sokféle tankönyvben ismertetett témával foglalkozunk, elkerülhetetlen, hogy utaljunk ugyanannak a jelenségnek a különféle megnevezésére. A legújabb egyetemi tankönyvek, tudományos cikkek anyaga még nem kerülhetett át a köztudatba, ezért az „újdonságokat” megszűrve szerepeltetem a munkafüzetben, de nem ragadhatunk le az évszázadokkal ezelőtti terminológiánál és példaanyagnál sem. Valamiféle egyensúlyra törekszem, hogy a legszélesebb olvasóközönséghez eljuttassam a munkafüzet gyakorlatait, feladatait. Érettségire készülők számára általában megfelelőnek tartom a hagyományos elnevezések alkalmazását, a magyar szakon továbbtanulók pedig felsőfokú tanulmányaik során ismerkedhetnek meg a legújabb kutatási eredményekkel.

Sok éves (egyetemi, középiskolai) tanítási tapasztalattal a hátam mögött az említett célközönség számára megkísérlem ebben a munkafüzetben a mai magyar nyelvből vett példamondatokra támaszkodva bemutatni a mondatok elemzését: kérdésekkel rávezetem olvasóimat az elemzés módszereire, hogy aztán önállóan is elboldoguljanak ezen a téren. A mondatokról szóló két munkafüzetben a mondatoknak elsősorban a szerkezetével foglalkozunk, ezért az ágrajzos elemzést tartom a legmegfelelőbbnek.

Igaz, már maga a „mondat” fogalom problémákat vet fel, hiszen a beszéd mondatait, a megnyilatkozásokat könnyen felismerjük, de szerkezetileg meghatározni még nem sikerült a mondatot. A bevezető gyakorlatokat leszámítva leszűkíttem a mondatok körét DEME LÁSZLÓ „mondategység” fogalmának segítségével: a tagolt (teljes és hiányos szerkezetű) egyszerű mondatok és az összetett mondatok (ugyancsak teljes és hiányos szerkezetű) tagmondatai állnak az első munkafüzet elemzéseinek középpontjában.

A munkafüzet feladatai szabadon variálhatók: lehet a példamondatokhoz más feladatokból is kérdéseket társítani, kitalálni, vagy éppen egy-egy feladat kérdéseihöz más mondatokat kapcsolni akár a munkafüzetből, akár önálló keresésből.